

Голас Радзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ
З СУАЧЫННІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ

Цана 2 кап.

№ 35 (941) Верасень, 1966 г.

Год выдання 11-ы

Свежафарбаваныя сцены, бліскучыя парты, новыя падручнікі чакаюць дзяцей
у школе № 43 Заводскага раёна Мінска. Тры Ірачкі—Караткевіч, Новікава і Бандарэў-
ская, самыя нецярплівыя, прыбеглі яшчэ да пачатку заняткаў паглядзець на свой клас.

Фота С. Ананкі.

ПАВЕДАМЛЯЕ

міністр асветы БССР
Р. КІСЯЛЁЎ

У рэспубліцы зараз працуюць 11 415 агуль-
наадукацыйных, сотні вячэрніх і завочных школ ра-
бочай і сельскай моладзі. Адкрыта 119 новых сярэд-
ніх школ, сотні дадатковых класаў. Многія тысячы
юнакоў і дзяўчат паступілі ў сярэднія спецыяльныя
навуцальныя ўстановы, прафесійна-тэхнічныя ву-
чылішчы.

На народную асвету выдаткоўваюцца велізарныя
сродкі. Значныя сумы, у прыватнасці, асінваюцца што-
год на школьнае будаўніцтва. Толькі за кошт дзяр-
жаўных асінванняў у гэтым годзе ўступае ў строй
90 новых будынкаў школ на 50 820 месц, з якіх у 66
заняткі пачнуцца 1 верасня.

У горадзе беларускіх гарнякоў і хімікаў — Салігор-
ску — да новага навуцальнага года здадзены ў эксклю-
атацыю тры карпусы школы на 1 600 месц. Такі ўні-
кальны вучэбны комплекс у рэспубліцы ўзводзіцца
ўпершыню. Акрамя трох вучэбных будынкаў, тут бу-
дзе сталовая, вялікая актавая зала. У асобным корпу-
се размесцяцца 2 спартыўныя залы, плавалыны ба-
сейн.

Чатыры новыя школьныя будынкi ўступаюць у
строй у сталіцы рэспублікі. Два з іх — на 1 000 месц
кожны — таксама пабудаваны на новых палепшаных
праектах. Акрамя таго, да двух існуючых школьных
будынкаў зроблены прыбудовы на 800 месц кожная.

Новыя школы пабудаваны ў Марілёве, Брэсце, Пру-
жанах, пасёлку Гарадзейскага цукровага завода, Нова-
Беліцы, Касцюковічах, вёсках Дэмброва Шчучынскага,
Навасёлкі Барысаўскага, Радня Клімавіцкага раёнаў і
многіх іншых.

Каля 250 школьных будынкаў і прыбудоў да іх на
25 тысяч месц будуць на свае сродкі калгасы, мясцо-
выя Саветы. Многія з іх таксама здадзены ў эксплуата-
цыю да пачатку вучобы. Калгас «Перамога» Слонім-
скага раёна пабудоваў на свае сродкі будынак Юно-
віцкай школы на 320 месц. Такія ж будынкi пабуда-
валі калгасы «Гвардыя» Свіслацкага, імя Куйбышава
Слуцкага, «Савецкая Беларусь» Нясвіжскага раёнаў
і інш. 1 300 школьных будынкаў капітальна адраман-
таваны. Пабудаваны дзесяткі майстэрняў, спортзалаў,
інтэрнатаў для навучэнцаў, жылых дамоў для настаў-
нікаў.

Вялікая работа праведзена па ўмацаванню вучэбнай
базы. Створаны сотні новых вучэбных кабінетаў,
існуючыя папоўнены абсталяваннем, прыборамі, на-
гляднымі дапаможнікамі. На абсталяванне школ, на-
прыклад, выдаткавана звыш 3,5 мільёна рублёў. Для
іх набыта 1 290 новых станкоў, сотні швейных ма-
шын, вялікая колькасць кінаапаратаў, тэлевізараў,
магнітафонаў, пяніна, радыёвузлоў.

Шматлікі атрад настаўніцтва папоўніўся 2 809 ма-
ладымі спецыялістамі, якія закончылі вышэйшыя і
сярэднія спецыяльныя навуцальныя ўстановы. Тысячы
настаўнікаў прайшлі перападрыхтоўку, павысілі свае
спецыяльныя веды.

Выдадзена і завезена ў рэспубліку 11,3 мільёна
падручнікаў.

ДА ВЯРШЫНЬ ВЕДАЎ

Гутарка з першым намесні-
кам міністра вышэйшай і
сярэдняй спецыяльнай аду-
кацыі ССРСР Н. Красно-
вым

Мільёны юнакоў і дзяў-
чат краіны 1 верасня запоў-
нілі аўдыторыі вучэбных і тэхні-
кумаў. Пачаўся новы наву-
цальны год. Як наша вы-
шэйшая школа падрыхтава-
лася да гэтай падзеі? З та-
кім пытаннем карэспандэнт
ТАСС І. Казлоўскі звярнуў-
ся да першага намесніка мі-
ністра вышэйшай і сярэдняй
спецыяльнай адукацыі
ССРСР Н. Краснова.

— Закончыліся ўступныя
экзамены ў вучэбныя і тэхніку-
мах. Толькі вышэйшыя наву-
цальныя ўстановы краіны
прынялі 870 тысяч студэн-
таў, з іх на дзённыя аддзя-
ленні — 404 тысячы. Асаб-
ліва вялікая цяга моладзі
ў вучэбныя і тэхнікумы
ў вучэбныя і тэхнікумы
ў вучэбныя і тэхнікумы
ў вучэбныя і тэхнікумы

ў вучэбныя і тэхнікумы
ў вучэбныя і тэхнікумы
ў вучэбныя і тэхнікумы
ў вучэбныя і тэхнікумы
ў вучэбныя і тэхнікумы
ў вучэбныя і тэхнікумы
ў вучэбныя і тэхнікумы
ў вучэбныя і тэхнікумы
ў вучэбныя і тэхнікумы
ў вучэбныя і тэхнікумы

стытут народнай гаспадаркі,
Карагандзінскі кааператыў-
ны, Самаркандскі архітэк-
турна-будаўнічы, а таксама
некалькі новых педагагічных
інстытутаў. На базе Калінін-
градскага педагагічнага ін-
стытута ў 1967 годзе будзе
створан сорака трэці савецкі
універсітэт.

Прыём у вучэбныя і тэхнікумы
павялічваецца з кожным год-
дам. Адначасова павышаюць-
ца патрабаванні да будучых
спецыялістаў, да іх ведаў.
Конкурс сярод паступаючых
у вучэбныя і тэхнікумы сёлета быў
дастаткова вялікі. Зразуме-
ла, што далёка не ўсе вы-
пускнікі сярэдніх школ зма-
глі паступіць у дзённыя
вучэбныя і тэхнікумы. Тыя, хто не прыняты на
вочнае навучанне, змогуць
атрымаць адукацыю без ад-
рыву ад вытворчасці ў вя-
чэрніх і завочных вучэб-
ных і тэхнікумах, —
гэта пры ўмове паспяхова
здачы конкурсных экзаме-
наў. Каб моладзь з сярэд-
няй адукацыяй мела магчы-
масць паступіць у тэхнікумы
і вучылішчы, у гэтым годзе
прадоўжаны тэрміны пры-
ёму ў гэтыя навуцальныя
ўстановы.

Большая частка выпускні-
коў сярэдніх школ сёлета

пойдзе працаваць на вы-
творчасць. Для гэтых юна-
коў і дзяўчат прадугледжва-
ецца стварыць шырокую
сетку курсаў пры навуцаль-
ных установах і прадпрыем-
ствах, дзе можна ўдаскан-
альваць свае веды з тым,
каб затым выбраць спецы-
яльнасць.

Да пачатку навуцальнага
года вучэбныя і тэхнікумы
навуцальнага года вучэбныя і тэхнікумы
навуцальнага года вучэбныя і тэхнікумы
навуцальнага года вучэбныя і тэхнікумы
навуцальнага года вучэбныя і тэхнікумы
навуцальнага года вучэбныя і тэхнікумы
навуцальнага года вучэбныя і тэхнікумы
навуцальнага года вучэбныя і тэхнікумы
навуцальнага года вучэбныя і тэхнікумы
навуцальнага года вучэбныя і тэхнікумы

баў, канструяванню вырабаў
са скуры.

У народнай гаспадарцы
ўзрастае роля тэхнікі — ма-
ладага спецыяліста, які ав-
ладаў тым мінімумам сучас-
ных ведаў, які ён можа
канкрэтна і з поспехам вы-
карыстаць на вытворчасці.
У наш час тэхнікумы ўсё час-
цей даручаюць непасрэднае
абслугоўванне аўтаматычна-
га і іншага складанага абста-
лявання. Таму зразумела тое
значэнне, якое надаецца
падрыхтоўцы спецыялістаў
сярэдняй кваліфікацыі.

Падрыхтоўкай кадраў ся-
рэдняга звяна заняты амаль
чатыры тысячы навуцаль-
ных устаноў. Тэхнікумы, ву-
чылішчы і іншыя сярэднія
спецыяльныя навуцальныя
ўстановы ў гэтым годзе пры-
нялі прыкладна 1,3 мільёна
чалавек, а кантынгент наву-
чэнцаў перавысіў чатыры
мільёны чалавек. Адкрыты
новыя тэхнікумы, некаторыя
вячэрнія і сярэднія спецы-
яльныя навуцальныя ўста-
новы рэарганізаваны ў
дзённыя, пры многіх тэхні-
кумах створаны філіялы, на-
ладжваюцца кансультацый-
ныя пункты на прадпрыем-
ствах і ў арганізацыях.

Выдавецтва «Народная асвета» — да 1967 года

СВЯТЛО ЖАР-ПТУШКІ

Што рыхтуе калектыў выдавецтва «Народная асвета» да 50-годдзя Савецкай улады?

Будзе надрукавана кніга «Народная асвета ў Беларусі». У ёй міністр асветы БССР Р. Кісялёў, азіраючыся на пройдзены савецкай школай шлях, аналізуе стан навучання і выхавання дзяцей на розных этапах сацыялістычнага будаўніцтва і гаворыць аб задачах школы на сучасным этапе яе развіцця.

Пра шчаслівае дзяцінства нашых рэбят, вялікія клопаты Камуністычнай партыі і Савецкага Урада аб дзіцяці з дня яго нараджэння да таго часу, калі перад ім раскрываюцца шырокія і светлыя шляхі ў самастойнае жыццё, раскажа багата ілюстраваны альбом «Пад небам Радзімы цудоўнай». Вучоба, праца, заняткі любімай справай у пазайрочны час, летні адпачынак з цікавымі падарожжамі па роднаму краю, партызанскіх сцэнах, сустрэчы з выдатнымі людзьмі — нашымі сучаснікамі і прадстаўнікамі старэйшага пакалення — усё гэта і многае іншае са шматграннага і змястоўнага жыцця школьнікаў знойдзе адлюстраванне ў альбоме.

Як бы дапаўняе гэту кнігу альманах дзіцячай творчасці «Вачыма дзяцей», дзе будуць змешчаны лепшыя творчыя работы школьнікаў рэспублікі — вершы, апавяданні, казкі, сачыненні, малюнкi. У шчырых, не пасрэдных выказваннях дзяцей раскрываюцца іх унутраны свет, настроі і мары.

Проста і задушэўна гучаць няхай яшчэ не зусім даскананая, але працулы радкі, напісаныя вучнем Глыбачанскай сяраднай школы Віцебскай вобласці В. Законнікавым, аб родным краі:

Калі не піў бальзам гаючы
Немана,
Не бачыў сінявокае Дзвіны,
Калі не чуў бароў палескіх
гоману,
Не пазіраў у полі на ільны,
Калі не кратаў росны яблык
восенню,
Не сустракаў ружовую
зару,
Тады не ведаеш, якая ёсць
яна,
Мая Радзіма Беларусь.

І не толькі сённяшні дзень Радзімы цікавіць і хвалюе нашага юнага сучасніка. Ён не абьякава да яе мінулага, ён хоча бачыць яе будучае. Ад імя загінуўшага ў 1941 годзе

салдата Савецкай Арміі вучань Сялецкай сяраднай школы Брэсцкай вобласці А. Разанаў гаворыць:

Вельмі мала паспеў зрабіць я,
Вельмі мала прайшоў шляхоў,
А здаецца мне ўсё, што быццам
Да Берліна і я дайшоў.
Не, не прагну я долі лепшай,
Што збылося — хай будзе так!
Ды хачу, каб ні ў якой сечы
Не схіляўся барвовы сцяг!

Аб мінулым і сённяшнім дні рэспублікі, яе цудоўнай прыродзе, бяскрайніх лясах і палях, блакітных стужках рэк і азёр, багатых нетраў і аб людзях — галоўных тварцаў усіх даброт на зямлі — раскажуць кнігі «Жывое слова», «Наш край», «Мая дарагая Радзіма», якія рыхтуе выдавецтва для пазакласнага чытання вучняў пачатковай школы.

Цікавыя і карысныя дапаможнікі атрымаюць і вучні старэйшых класаў. Гэта і «Займальная географія» Г. Якуш, і «Зборнік практыкаванняў па географіі» Г. Шляпентоха, і «Фізіка ў жывой прыродзе» І. Варыкаша і іншых аўтараў, і кніга «Сустрэча з днём сягонняшнім» А. Лойкі, у якой аўтар знаёміць школьнікаў з тымі беларускімі пісьменнікамі і паэтамі, чые творы яшчэ не вывучаюцца ў школе, але без ведання якіх нельга мець поўнага ўяўлення аб развіцці нашай сучаснай літаратуры.

Выдавецтва мае намер і надалей працягваць выданне кніг серыі «Школьная бібліятэка». У наступным годзе выйдзе п'есы Я. Купалы, вершы і апавяданні Я. Коласа, байкі і сатырычныя вершы К. Крапівы, вершы і паэмы П. Труса і М.

Танка, апавяданні Э. Самуйлёнка, вершы М. Багдановіча, паэма Я. Коласа «Новая зямля».

Прадугледжана выданне больш 35 назваў кніг у дапамогу настаўніку. Аўтары гэтых дапаможнікаў — лепшыя настаўнікі школ, навуковыя работнікі — дзеяцця вопытам, даюць канкрэтныя парады.

З грунтоўным аналізам творчага шляху народнага паэта БССР Я. Коласа, яго лірыкі, паэмы «Новая зямля», трылогіі «На ростанях» выступае Ул. Казбярук у кнізе «Якуб Колас у школе». Пісьменнік І. Навуменка ў рабоце «Пісьменнікі-дэмакраты» разглядае творчасць В. Дуніна-Марцінкевіча і Ф. Багушэвіча, аналізуе паэму «Тарас на Парнасе». Выкладчыкі беларускай літаратуры, апрача таго, атрымаюць добра аформленыя плакаты па творчасці Я. Коласа, Я. Купалы, П. Глебкі, альбом-выстаўку ў школе «Жыццё і творчасць М. Багдановіча», партрэты М. Танка, К. Чорнага, Э. Самуйлёнка, М. Багдановіча.

Тут пералічана далёка не ўся літаратура, якую рыхтуе выдавецтва разам з аўтарамі ў дапамогу настаўнікам і вучням. Карысныя практычныя дапаможнікі атрымаюць таксама работнікі дашкольных устаноў, бацькі, настаўнікі-прадметнікі. Агульны аб'ём метадычных і наглядных дапаможнікаў, літаратуры для вучняў, бацькоў, выхавальцаў складае каля 700 аркушаў.

Н. ЛАПІЦКАЯ,
галоўны рэдактар выдавецтва «Народная асвета».

СЕГОДНЯ В НОМЕРЕ

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

1 сентября — начало учебного года. «ПВЕДАМЛЯЕ МІНІСТР АСВЕТА БССР Р. КІСЯЛЕЎ»: в республике — 11 415 общеобразовательных школ, из них 66 — вновь построенные. Гостеприимно раскрыли свои двери новые школы в Минске, Солигорске, Могилеве, Бресте, Пружанах, Костюковичах, деревнях Новоселки Борисовского, Демброво Щучинского районов и многие другие. Многочисленный отряд учителей пополнился 2 809 молодыми специалистами. Для белорусских школьников издано и завезено 11,3 миллиона учебников (1 стр.).

Беседа с первым заместителем министра высшего и среднего специального образования СССР Н. Красновым — «ДА ВЯРШЫНЬ ВЕДАЎ» печатается на 1 стр.

В этом году, сообщил заместитель министра, в высшие учебные заведения страны, принято 870 тысяч студентов. Открыт целый ряд новых вузов, в том числе белорусский технологический институт легкой промышленности и Брестский инженерно-строительный. В техникумах и средних специальных учебных заведениях учебный год начался более 4 миллионов человек.

О том, что будет подготовлено издательством «Народная асвета» к 50-летию Советской власти, рассказывает в статье «ВЫДАВЕЦТВА «НАРОДНАЯ АСВЕТА» — ДА 1967 ГОДА» (3 стр.) главный редактор издательства Н. Лапцкая. Готовится к печати книга министра просвещения БССР Г. Киселева «Народное просвещение в Бе-

лоруссии». Интересным должен быть альманах «Глазами детей», в котором будут собраны лучшие творческие работы школьников республики — стихи, рассказы, рисунки. Мальчишками слышали Саша Азаров и Игорь Савостьянов сказку о жар-птице. Однажды целую ночь просидели они в густой пшенице в надежде поймать волшебную птицу, от которой, по их мнению, зависело исполнение всех желаний. Не прилетела тогда жар-птица. Но все равно мечты друзей о новой счастливой жизни сбылись. Агрономом колхоза стал Игорь Савостьянов. Звание Героя Социалистического Труда присвоено сталевару Минского тракторного Александрю Азарову. («СВЯТЛО ЖАР-ПТУШКІ», 3 стр.).

В столице Белоруссии снова гостит туристская группа наших земляков из Соединенных Штатов. Большое впечатление произвела на гостей поездка в совхоз «Красная Звезда» Невшижского района. Это крупное, богатое хозяйство. Поразило наших соотечественников то, каким почетом окружены здесь люди труда. В совхозе

более 30 орденосцев, пятерым присвоено звание Героя Социалистического Труда («ЖАНОЧАЯ ДОЛЯ», 5 стр.).

В республике заканчивается уборка хлебов. Каков урожай этого года? Что характерно для нынешней уборочной поры? Об этом на примере колхоза «Октябрь» Ветковского района Гомельской области рассказывается в репортаже «АДЗВІНЕЛІ НІВЫ ЗБАЖЫНОЙ...» (5 стр.). В колхозе получено на круг ржи — по 32 центнера, пшеницы — 38, ячменя — 29, овса — 33 центнера. Богатый урожай дал возможность продать государству хлеба в два раза больше, чем намечалось по плану. А поскольку за сверхплановую продукцию государство платит в полтора раза больше, чем за плановую, хозяйство оказалось в выигрыше. Колхоз уже в прошлом году перешел на гарантированную оплату труда. Ежемесячный заработок в 110—120 рублей стал нормой.

С Борисом Богдановичем случилась беда: сорвался столб, он поломал позвоноч-

ник. На десять лет болезнь приковала его к постели. Но окруженный заботливым уходом и вниманием, Борис не потерял веру в себя. Операция следовала за операцией. И вот, наконец, победа: первые самостоятельные шаги. В больнице Богданович много работал над собой, окончил заочную среднюю школу. Еще не окончательно поборов страшную болезнь, он поступает в Белорусский государственный университет. Сейчас Борис Константинович здоров. Сбылась и его мечта — он стал историком («БЯРОЗЫ», 5 стр.).

«Отчизна ты моя, Отчизна, родная Беларусь! Не раз ты снилась мне, а теперь я увидел тебя наяву», — этими проникновенными словами начинается статья нашего соотечественника из Канады Алексея Грищука «НЕ РАЗ БАЧЫў Я ЦЯБЕ У СНАХ, БЕЛАРУСЬ!» (4 стр.). Бескрайние поля, молодые леса, осушенные болота, зеленые улицы и тенистые парки родного Бреста, возрожденный после войны Минск — все радует и восхищает земляка.

Улетку над дугавінамі — марыва, блакітнае гарачае неба. А вада ў рачуцы сподзёная, празрыстая, як шкло. Мо' таму і лязнякі прыступаюць аж да самых берагоў, бо тут не так спякотна і рознакаляровыя мурагі-дываны куды спарней і густей.

Разам з вясковым хлопчыкам сюды прыганяў цялят і Саша. Збяруцца хлапчукі гуртком, пасядуць на пахучай траве, і пачне хто-небудзь прыгадваць цікавыя гісторыі, што чуў ад бабулі ці дзёда.

Птушка гэтая вялікая, прыгожая, — расказваў Ігар Савасцяняў. — Удзень яна не лётэ, толькі ўночы. І калі лязці, свеціцца агнямі вясёлкі, здаецца, цудоўны ночы выпраменьвае. Таму і называюць яе жар-птушка. А дзе пралятае яна, нібы дзень з сабой прыносіць: хораша так становіцца навокал. Кажуць людзі, што калі хто-небудзь уобачыць яе — шчасце да яго само прыдзе. А яшчэ лепш, мой дзед гэтак гаварыў, калі ўбачыў яе ў пшанічным полі: жар-птушка любіць зярняткамі пшаніцы паласавацца. Прыляціць яна, а ты яе — хоп зладу. Пачне тады прасіцца жар-птушка, каб адпусціць. За сваю волю ўсё аддаць, што пажадаеш. Вазьмі толькі пярэ з яе. І ніколі тады не будзеш ведаць гора, бо пярэ гэта цудоўную сілу мае. Што пажадаеш — будзе заўсёды здзейснена. Так і прыдзе да цябе шчасце...

Скончыў Ігар і задуменна пазірае ў неба. Хлапчукі маўчаць, аб нечым сваім думаюць.

— Восе бы хоць разоў на гэтую птушку зірнуць... — прамовіў Саша.

— А што, каб яе і нам злавіць?..

Усю тую ноч прасядзелі хлапчукі ў густой пшаніцы, а жар-птушка не прылятала, быццам штосьці прадчувала. І хлапчукі засмуціліся.

А раніцою дома на Аляксандра звалілася сапраўднае гора: ноччу памёр бацька. У час першай імперыялістычнай трапіў да немцаў у палон. Тры гады там прасядзеў і захварэў на страўнік.

Засталіся сіротамі Азаравы. Аляксандр, як старэйшы, разумеў, што цяпер яму прыдзецца клапаціцца аб сям'і. Трэба было набываць спецыяльнасць.

Вайна перапыніла вучобу Аляксандра ў рамесным вучылішчы. Ён быў байцом знішчальнага батальёна, затым камандзірам кулямётнага аддзялення, механікам-вадзіцелем у самаходным артылерыйскім палку. Тры медалі за героіства атрымаў. Пад Катовамі, у Польшчы, быў цяжка паранены. Некалькі год давялося праляжаць у шпітальных. Але нічога, выжыў.

Пасля выздараўлення выбраў тое, што больш за ўсё падабаўся. Выбраў Мінск, трактарны завод, узвядзенне якога толькі пачыналася. Будаваў гмахі цэхаў, дапамагаў устанавліваць абсталяванне. А калі быў пушчаны сталеліцейны цэх, пачаўся будаваць салдата туды. Так Аляксандр Азарав стаў сталеварам, і ўжо дзесяць год не пакідае свайго месца. Дзесяць год з дня ў дзень глядзіць, як бульбочка і пеніцца залатое варыва. За гэты час мільён тон сталі наварыў.

Надыйшоў час адпачынку, Аляксандр пачаў збірацца ў відпуск. Сябры раілі ехаць у Сочы, прафсаюзна камітэт пудзеўку выдзеліў, а Аляксандр вырашыў па-свойму — паехаў у родную вёску Іванковічы. Там ён сустрэўся з сябрам дзяцінства Ігарам Савасцянявым, аграномам калгаса. Доўга хадзілі па палетках. І калі падышлі да ракі, дзе калісьці Ігар так захапляюча расказваў казкі, усміхнуліся.

— Ну што, злавіў сваю жар-птушку? — запытаў Ігар Аляксандра.

— Безумоўна. Сама прыляцела ў рукі... Неспаздана... — І пачаў расказваць пра жыццё.

— Жонка са мной у адным цэху працуе. Дзеці ёсць: Толя і Галя, ужо ў васьмы клас ходзяць, малодшая Ліля — у другі. Кватэру маем прасторную. Мэбляй абставілі. Але ведаеш, Ігар, што са мной здарылася ў сакавіку? Усё жыццё не забуду. Выбралі мяне ў Вярхоўны Савет Беларусі, даверылі вырашаць дзяржаўныя справы. Ты разумееш, што гэта значыць? А нядаўна званне Героя Сацыялістычнай Працы прысвоілі.

Аляксандр зірнуў на Ігара.

— Памітаеш дзіцінства? Птушка гэтая вялікая, прыгожая. Як лязці, свеціцца агнямі вясёлкі. Дык прыляцела яна да нас... Гэта, браце, сённяшняе жыццё!

А. АСТРЭЙКА.

Уважліва слухаюць рэбят бывалых мараноў Васіля Сямёнавіча Дударова і Івана Васільевіча Горскага, якія служылі калісьці на легендарным крэйсеры «Аўрора». Цяпер былым маранам па 76 год. Яны персанальныя пенсіянеры. В. С. Дударав жыў у вёсцы Дары, а І. В. Горскі — у вёсцы Грэбнева Магілёўскага раёна. На здымку: В. С. Дударав (злева) і І. В. Горскі сярод піянераў лагера «Дружба». Рэбят прынялі былых матросаў з «Аўроры» ў пачэсныя піянеры.

ЖАНОЧАЯ ДОЛЯ

Так сустракалі турыстаў у саўгасе «Чырвоная Зорка».

Герой Сацыялістычнай Працы Марыя Рудко сфатаграфавалася з Палінай Шаўцовай.

ВНОЎ мы сустрэліся з грунай землякоў-турыстаў, сяброў «Русскаго галаса». Прыбылішы ў Савецкі Саюз на чынаходзе «Александр Пушкін», яны памяталі ўжо з Ленінградом, Мінскам, далей іх шлях ляжыць у Кіев, Харкаў, Волгаград, Адэсу, Ялту, Маскву. Цікавыя гэта людзі. За паўвека жыцця на чужыне не забылі яны сваю мову, нах жыццёвага хлеба, пры дарозе чырвоную рабіну. Зямля, на якой яны нарадзіліся, на якой зараз ступаюць, дарагая ім, як само жыццё. Гэта—іх Радзіма.

Сярод прыехаўшых многа беларусаў. Яны сустрэліся са сваякамі.

Пасылка, якую Паліна Шаўцова атрымала ад сяброўкі, была невялікая і зусім лёгкая. Усяго толькі маленькая скрыпачка, дзе ляжала некалькі жоўтых каласкоў, спедзя галоўкі льну, засушаныя кветкі канюшыны. Невялікі скорб для чалавека, які штодзень бачыць навокал родныя прасторы, але Паўла Адамаўна добра ведала, што рабіла, калі пасылала ў Амерыку свае падарункі. Паліне

яны нагадалі юнацтва, бацькоўскую хату, усё тое, што звязана з дарагім словам Радзіма. Калісьці дзіўчаты жылі на адной вуліцы ў беларускім гарадку Маладзечна, моцна сябравалі, па-дзіўчатаму светла марылі аб будучым. Але не ўсім марам было суджана збыцца. У Паліны рана памёрла маці, лёс закінуў яе ў Амерыку. Упершыню пасля доўгай разлукі сяброўкі сустрэліся ў 1961 годзе ў Маскве, дзе зараз жыве і працуе ўрачом Паўла Адамаўна. Там жа Паліна пабачылася і з Паўлай Іванаўнай, таксама даўняй сваёй таварышкай, якая працуе інжынерам-канструктарам.

— І я ж была нягоршая за сябровак,—успамінае Паліна Шаўцова.—Каб не паехала ў Штаты, можа, і я была б цяпер вучоным чалавекам. Можа, і мне была б такая пашана за працу, як Марыя Сцяпанавна Рудко.

З Героём Сацыялістычнай Працы Марыяй Рудко землякі пазнаёмліліся ў саўгасе «Чырвоная Зорка» Нясвіжскага раёна. Вялікая заможная гаспадарка мае жыллагадоўчы напрамак. На фермах утрымліваецца і 400 галоў буйной рагатай жывёлы. Кармленне, паенне кароў, уборка памышканняў—усё механізавана. Да малака даяркі нават не дакранаюцца. З даільных апаратаў на малакаправоду яно паступае ў вялізныя цыстэрны, адкуль потым ідзе на перапрацоўку, адпраўляецца ў горад.

На ферме за работай і ўбачылі госці Марыю Рудко. Даярка была ў белым халаце, белай хустцы. Дырэктар саўгаса Апанас Васільевіч Алексіў прадставіў яе гасцям. Скажаў, што даглядае Марыя Сцяпанавна сорак замацаваных за ёю кароў, атрымлівае высокую надой малака і за выдатную працу ўдасцоена ордэнаў і высокага звання Героі Сацыялістычнай Працы.

— Няўжо праўда, што ў вас за працу даюць ордэны?—з недавер'ем пыталіся турысты.

— Зразумела, за працу,—пацвердзіла Марыя Сцяпанавна.—Жыццё ў мяне было нялёгкім. З

дваццаці год пайшла да пана на заробкі. У 1939 годзе, калі прыйшла Чырвоная Армія, я была ўжо амаль дарослая, але ўпершыню пачала вучыцца чытаць і пісаць. Гэта цяпер у саўгасе для дзяцей пабудавана трохпавярховая цагляная школа, вучаць нашых хлапчукоў ды дзяўчатак дваццаць тры настаўнікі, а мне не давялося ў такую пахадыць. Затое ваіну перажыць давялося. Пасля перамогі ўсе мы многа працавалі, аднаўлялі, адбудоввалі. Самі бачылі, што жывём мы нядрэнна. І шматпавярховыя дамы ёсць, а хто хоча, уласныя будзе. Зарабляюць у нас у саўгасе ў сярднім 80—90 рублёў у месяц. А акрамя заробку, людзі маюць пашану за сваю працу. У нас пяць Герояў Сацыялістычнай Працы, больш трыццаці ардэнаносцаў. Народ мне вялікае давер'е аказаў: выбраў дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР. Цяпер і ад мяне залежыць, як вырашаецца тое ці іншае дзіркаўнае пытанне.

— У нас аб такім і не чуў ніхто. Багаціць ствараюць адны, а карыстаюцца імі другія,—заўважыў Грыгорый Беразоўскі.—Пра таго, хто працуе, і не ўспомняць. Вось нядаўна прыйшоў я на выстаўку кветак. Прыгожая выстаўка, нічога не скажаш. Людзі ходзіць, захапляюцца. І ўсё сваё захапленне, падзяку за тое харавство, якое яны бачаць, якое прыносяць ім асалоду, выказваюць гаспадыні. А за што ёй дзікаваць? Людзі ж, якія вырошчвалі кветкі, так і засталіся невядомымі.

Вечарам у саўгаснай сталовай, дзе частавалі гасцей, яны зноў сустрэліся з Марыяй Сцяпанавнай Рудко. Яна была ў прыгожай сінняй сукенцы, на якой красавалася Залатая Зорка Героя і дэпутаткі значок. Захапленне, якое выказвалі гэтай выдатнай жанчыне, было шчырым і сардэчным. Марыя Рудко і Паліна Шаўцова нават паспелі пасябраваць. Разам сядзелі за сталом, вялі нетаропкую гаворку аб сваёй жаночай долі, а на развітанне сфатаграфаваліся.

Д. ЧАРКАСАВА.

За багатым сталом.

Выхаванцы Жодзінскай школы-інтэрната цёпла сустрэлі гасцей з Канады. НА ЗДЫМКУ: Аляксей Грыцук і Света Загорская.

Айчына ты мая, Айчына, родная Беларусь! Не раз ты снілася мне, а цяпер я ўбачыў цябе наяве, з тваім кіпучым жыццём, з тваімі бурлівымі гарадамі. Я гавару бурлівым, таму што, гуляючы па вуліцах, ба-

НЕ РАЗ БАЧЫЎ Я ЦЯБЕ Ў СНАХ, БЕЛАРУСЬ

чыў, як спяшаюцца людзі і машыны, каб у час заняць свае рабочыя месцы. Нідзе ні кроплі суму. Толькі ворагі выдумляюць хлусню за граніцай на гэтае новае жыццё. Баляць іх брудныя сэрцы па радзіме, і няма ўжо ім іншых лекаў, чым магільная зямля на чужыне. Наша родная Беларусь ведае, як сустракаць гасцей і, вядома ж, зможна даць

рады сваім ворагам.

Цяпер я жыву ў Брэсце. Мне падабаецца прагульвацца па перону брэсцкага чыгуначнага вакзала. Я не перастаю здзіўляцца: куды рухаецца гэтулькі людзей! Адны садзяцца ў паязды, ад'язджаюць, другія прыязджаюць. Усюды родная мова, усюды чуваць самыя лепшыя пажаданні тым, хто ад'язджае. Я раблюся сведкам радасных сустрэч. Як непадобна ўсё гэта на заакіяненскі свет, дзе людзі болей маўчаць, таму што адны думаюць, як звесці канцы з канцамі, а другія павялічыць свой банкаўскі рахунак.

Я земляроб па прафесіі. Калі ехаў поездам з Масквы ў Брэст, не адрываў вачэй ад акна вагона, ад родных палёў. Усюды відаць рука гаспадароў, гаспадарскія клопаты. Там,

дзе зямля нязручная для сяўбы, бачыш—падмаецца роўнымі радкамі малады сасоннік, а там, дзе некалі тапіліся ў багне коні, растуць буракі, лён, кукуруза.

А нівы! Нівы бяскрайнія, без межаў і без паноў!

Вякамі наш брат-мужык марыў пра зямлю, аб тым, каб сабраць грошай і пабыць дзесяцінку, а цяпер яна ўся твая, толькі працуй. Эх, каб у ранейшыя часы было так, як цяпер, не ўбачыла б Амерыка і Канада столькі нашага брата-эмігранта, не карысталіся б капіталісты нашай няшчаснай таннай сілай. Хто будаваў шасейныя дарогі? Эмігранты. Хто пракладваў рэльсы? Эмігранты. Чые магільны на абочынах дарог? Эмігрантаў! Вельмі мала такіх шчаслівых, якім лёс дазволіў яшчэ раз зірнуць на

сваю любімую Радзіму. Многа сумленных працаўнікоў-землякоў, якія жывуць за мяжой, сэрцам заўсёды з Радзімай, але матэрыяльнае становішча не дазваляе ім зірнуць на родныя сцяжынкi. Па сабе ведаю: той, хто не пасылаў чужыны, не ведае сапраўднай цаны свайму шчасцю на Радзіме.

Сталіца Беларусі—Мінск дарага кожнаму беларусу. Колькі разбуралі яго ворагі! Каменя на камені не асталося пасля другой сусветнай вайны, а ён зноў паўстаў ва ўсёй прыгажосці, як грыб-баравік пасля дажджу. Наш родны Брэст сваёй зелянінай і цяшчымі паркамі радуе вочы. А колькі тут узнялося заводскіх труб, якіх ніхто дагэтуль у Брэсце не бачыў. Жадаю табе поспехаў, мая родная Беларусь! А. ГРЫЦУК.

Адзвінелі нівы збажыной

У нашай рэспубліцы заканчваецца ўборка збожжавых. Які плён прыносіць рухліва праца хлебарабаў? Што характэрна для сёлётай уборачнай пары? Пра гэта на прыкладзе аднаго з калгасаў Гомельшчыны і расказвае наш нарэспандэнт.

Я толькі што вярнуўся з калгаса «Кастрычнік» Веткаўскага раёна. Усе 1800 гектараў яго ворных зямель раскінуліся на правым беразе Сожа. І больш паловы гэтай плошчы было занята жытам, пшаніцай, ячменем, аўсам.

Там, дзе яшчэ нядаўна каласілася спелая збажына, засталіся толькі ладныя сцірты саломы. З уборкай калгас справіўся за два тыдні. Янтарнае зерне да краёў запойніла ёмістыя засекі свірнаў. Так што самыя дакладныя лічбы наконт плёну працы хлебарабскай зараз сканцэнтраваліся ў калгаснай бухгалтэрыі.

Гутару з чалавекам, праз рукі якога праходзіць уся арцельная статыстыка. Эканаміст Іван Іозін падае паперку з невялікім слупком лічбаў: жыта на круг атрымана па 32 цэнтнеры з гектара, пшаніцы — 38, ячменю — 29, аўса — амаль 33 цэнтнеры. Увогуле па калгасу набіраецца больш трох тысяч тон адборнага зерня.

— Што, на Вашу думку, забяспечыла арганізаванае правядзенне ўборачных работ, — звяртаюся да калгаснага эканаміста:

— Перш за ўсё, высокая ступень механізацыі. Уборку збожжавых амаль поўнасю правялі прамым камбайнаваннем. Такія прымітыўныя ручныя прылады, як серп і кася, зусім не прымяняліся. Кожны камбайнер за змену скошваў па 12—14 гектараў або ў паўтара-два разы больш нормы. Для перавозкі збожжа ад камбайнаў да свірнаў выдзелілі дастатковую колькасць грузавых аўтамабіляў-самазвалаў. Маём некалькі механізаваных пляцовак для канчатковай ачысткі зерня. Перакідка яго ў свірны поўнасю забяспечвалася сістэмай транспарцёраў. Так што ручная праца амаль не ўжывалася.

За апошні час дзяржава не толькі павялічыла пастаўкі сельскагаспадарчай тэхнікі калгасам, а і значна знізіла цэны на яе. У выніку мы набылі яшчэ некалькі складаных механізмаў, якія і выкарысталі на ўборачных работах.

— Скажыце, Іван Панфілавіч, а чым можна растлумачыць тое, што людзі, якія абслугоўвалі механізмы, імкнуліся выкарыстаць іх на поўную магутнасць, высокапрадукцыйна?

— Тут адыгралі сваю ролю меры матэрыяльнага стымулявання. — Гаворыць Іозін. — У адпаведнасці з апошнімі пастановамі партыі і ўрада аб павышэнні матэрыяльнай зацікаўленасці калгаснікаў у выніках сваёй працы, праўленне прымяніла рад эфектыўных заахвочальных мер. Скажам, камбайнер, які перавышаў норму, апрача асноўнай, атрымаваў яшчэ і дадатковую аплату. Невыпадкова лепшыя з іх, такія як Ягор Катляроў, Валянцін Хатылёў і іншыя, за дзень зараблялі па 12—14 рублёў. Апрача таго, пасля канчатковых падлікаў ім яшчэ дадаткова будзе выдана прыкладна па 30—45 рублёў прэміі і значная колькасць зерня.

— Ваша гаспадарка перайшла на гарантаную аплату працы калгаснікаў. Ці прывяло гэта да павелічэння іх заробаткаў?

— Ужо ў мінулым годзе сярэдняя аплата працы калгаснікаў у нас была не ніжэй, чым у рабочых дзяржаўных сельскагаспадарчых прадпрыемстваў — саўгасаў. Сёлета арцельныя прыбыткі павысяцца не менш чым на чвэрць. Адпаведна ўзрастае і аплата працы ўсіх катэгорый работнікаў. Штомесячна заробаток у 110—120 рублёў у нас стаў ужо звычайнай з'явай. Калі ўлічыць, што свае патрэбы у прадуктах харчавання калгаснікі фактычна забяспечваюць за кошт уласных прыездных участкаў і асабістай жывёлы, то такога грашовага заробатку ўжо цяпер дастаткова, каб задаволіць іншыя патрэбы. Як вы, відаць, прыкменілі, вёскі нашы маюць прыватныя выгяды: дамы пераважна новыя, пад бляшанымі і шырфёрымі дахамі, амаль пры кожнай сядзібе садзік, нават на вуліцах фруктовыя дрэвы.

Значным дадаткам да бюджэту кожнай сям'і з'яўляецца тое, што многія робіцца для дабрабыту калгаснікаў за кошт грамадскіх фондаў.

— Іван Панфілавіч, вось ваш калгас сёлета прадаў дзяржаве збожжа ў два разы больш, чым намечалася планам. Ці не адбілася гэта адмоўна на эканоміцы гаспадаркі?

— Што вы! Наадварот! — усклікае эканаміст. — Пасля павышэння дзяржаўных закупачных цен на сельскагаспадарчую прадукцыю яны сталі амаль такія ж, як на калгасным рынку. А за звышпланавую прадукцыю дзяржава пачынае ў паўтара разо вышэй, чым за планавую. Насевіем пад будучы ўраджай, зернем на корм жывёле мы забяспечаны поўнасю, маем неабходныя страхавыя і іншыя фонды. Так што звышпланавы продаж збожжа дзяржаве прынёс гаспадарцы толькі выйгрыш.

З расказу эканаміста Івана Іозіна ў нашых чытачоў можа склацца ўражанне, што ўвесь ураджай пайшоў на ўнутрыгаспадарчыя патрэбы арцелі і продаж дзяржаве. А як калгаснікі? Ім жа таксама патрэбна збожжа.

Тут неабходна даць некаторыя тлумачэнні.

Зараз амаль ва ўсіх гаспадарках рэспублікі калгаснікі пераведзены на гарантаную грашовую аплату. Што гэта значыць? Вельмі проста: за працу ім зараз выдаецца не сельскагаспадарчая прадукцыя — збожжа, бульба, гародніна і г. д., а грошы. Яны выплочваюцца штомесяц. Сярэдні заробаток членаў сельгасарцелі «Кастрычнік», пра які ідзе расказ, складае каля чатырох рублёў у дзень. Адкуль калгас бярэ столькі грошай? Галоўным чынам, ад продажу сельскагаспадарчай прадукцыі, якая раней выдавалася на працядні. Калгаснікам гэта і выгадна, і зручна. Як ужо адзначалася, прадуктамі харчавання кожная сям'я забяспечвае сябе за кошт прыездных участкаў і іншай хатняй гаспадаркі. Атрыманую з калгаса прадукцыю раней даводзілася прадаваць на рынку. Цяпер калгаснікі гэта не турбуе. Яе рэалізацыяй займаецца праўленне арцелі, а членам кааператыву выдаюцца грошы. На іх можна купіць што хочаш, у тым ліку збожжа, бульбу, гародніну, малака, калі не хапае са сваёй асабістай гаспадаркі. Для гэтага не трэба ехаць на рынак — усё можна набыць у сваім жа калгасе, прычым, па цэнах, значна ніжэйшых. Пэўная колькасць прадукцыі на гэтыя мэты ў кожнай гаспадарцы выдзяляецца абавязкова. Скажам, у калгасе «Кастрычнік» для забеспячэння калгаснікаў хлебам уласнай выпечкі пакінута каля 300 тон збожжа новага ўраджая. Мясцовы электрамлын працуе зараз на поўную магутнасць. А ў кожнай хаце на абрусках ляжаць духмяныя боханы сялянскага хлеба...

П. СУДАКОВ.

— Ёсць. Мая сяброўка там займаецца. А што?

— Ніна, прынясі мне чыстую паперу, канверт і самапіску...

І вось ужо ўся палата слухае, як Барыс здае свой першы экзамен па гісторыі. Настаўнікі прыехалі ў бальніцу.

Барыс скончыў гаворыць, скасіў вока на суседа. Той адтапырыў палец: здрава!

— Выдатна, Багдановіч, — усміхаючыся, гаворыць настаўніца Карасік.—Віншую вас. З вас можа выйсці здольны гісторык.

НІНА, пасадзі мне дзве бярозы пад акном...

Ніна Войтава здзіўлена глянула на Барыса.

— Пасадзі, Ніна. Вельмі цябе прашу.

— Навошта яны табе, Барыс?

— Ты, Ніна, толькі не смей-

гулькі рэдкія стукі і працяглы, нібы ў сне, стогн. Па калідоры на мыліцах рухаўся чалавек. Сястра хацела кінуцца да яго, але нехта затрымаў яе. Побач стаяў Друян:

— Не перашкаджайце яму. Хіба не бачыце, чалавек ідзе...

ПРАЗ паўгода, якраз у той дзень, калі спаўнялася роўна дзесяць гадоў з таго моманту, як Барыса паклалі ў бальніцу, яго выпісалі. Цяпер дамоў, у Капыль.

На скронях Барыса з'явілася сізізна.

Цяпер ён ляжаў на ложку ў бацькоўскай хаце. Глядзеў на знаёмую з дзяцінства столь.

— Як ты сябе адчуваеш, сыноч?—рука маці пясчотна пагладзіла яго галаву.

— Цудоўна, мама. Глядзі, я ўжо свабодна сядзець магу.

НАРЫС

белых кубкаў. Нарэшце, ён хапаецца за іх левай рукой, а правай прышпільвае сябе ланцюгом да слупа—страхоўка не пашкодзіць. Цяпер трэба нацягваць правады. Робіцца гэта на вышыні з дапамогай вяроўкі і своеасаблівай сістэмы блокаў.

Свішча вецер, рве шапку. Барыс пераводзіць дыханне і зноў бяроўца за работу. Абвіслы дрот нацягваецца, выпростваецца: і раптам—Барыс адчувае, як «кіпцюры» слізгаюць уніз...

Апамятаўся ён на зямлі... Вядомы прафесар доўга аглядаў рэнтгенаўскі здымак.

— Зламаны пазваночнік,—ціха сказаў ён.

Барыс доўга ляжыць з заплюшчанымі вачыма. У яго руках ледзь прыкметна ўздрыгвае газета. Ён спрабуе ўявіць сабе чалавека, аб якім толькі што прачытаў у артыкуле. У час вайны ён, выконваючы заданне, падарваўся на мінах. Спачатку адарвала адну нагу, потым другую. Пакідаючы крывавы след на аксамітавай траве, Канопліч поўз да сваіх. Яго падарвалі санітары. У шпіталі, мацаючы абрубкі, што засталіся замест ног, ён пакутліва думаў над сваім лёсам. Што рабіць? Па якой жа цяпер дароце крочыць яму, бязногаму? І ў доўгія бяссонныя ночы выспела думка: «Буду трактарыстам». Канопліч ведаў, што людзі не пакінуць, дапамогуць яму. І яны дапамаглі. Ён працуе трактарыстам у саўгасе на Палесці...

Барыс доўга глядзіць праз акно на кавалак блакітнага неба. «Вось так, нерухома, прыдзецца пралажаць некалькі гадоў,—думае ён.—Чым жа запойніць іх? Кожны дзень пісаць лісты маці і знаёмым? Ад гэтага не лягчэй. Трэба рабіць нешта такое, каб потым спатрэбілася, каб у жыцці дапамагло.

— Ніна!—гучна паклікаў Барыс медсястру Войтаву.

Яна нячутна падышла, моўчкі, па звычцы, паправіла падушку пад яго галавой.

— Ніна, слухай,—даверліва зашаптаў Барыс,—у вас, у Гомелі, ёсць завочная школа?

ся. Справа такая вось... Пасадзі ты бяроўкі. Калі прымуцца ды зашпачуць пад ветрам лісцем—значыць, акрыяю я, Ніна. Значыць, на ногі стану. Разумееш?

Абодва замаўчалі. Недзе за акном, абрываючы гэту цяжкую цішыню, узнялі шум вераб'і. Засмяглыя вусны Барыса кранула слабая ўсмешка.

— Вясна...

З гэтай слабай усмешкай ён і заснуў у той вечар.

Раніцою, пасля абходу урачоў, Барыс выпадкова зірнуў у бок акна: ветліва ківаючы яму макуўкамі, пад акном раслі дзве маладзенькія бяроўкі...

СВЕЖЫ вецер надзімаў фіранкі белым ветразем, ворушыў ружы на тумбачцы.

Ля ложка Барыса задуменна стаяў хірург бальніцы заслужаны ўрач БССР Ібрагім Леанідавіч Друян. Урачы-ардынатары Соф'я Рапапорт, Ганна Ваўчок і Клара Ратнер моўчкі чакалі, што скажа іх вопытны калега.

— Багдановіч, вы ўжо колькі ў гіпсе? Сёмы год? Так... Вось што, будзем рабіць апошняю аперацыю. Паклічце да мяне гіпсавага тэхніка Лукіну...

Пасля гэтай апошняй аперацыі прайшоў два гады. Даўно знялі гіпс, але Барыс усё ніяк не можа звыкнуцца з гэтым. Ён ляжыць на баку і шырока раскрытымі вачыма глядзіць на вершаліны маладых бяроз, што шумяць пад акном. Ён не заўважае, што за яго спіной стаіць Ібрагім Леанідавіч Друян.

— Усё яшчэ не налюбуйсяся?—ласкава гаворыць Друян і кладзе руку на плячо Барыса.—Трэба нам з табой, Барыс Канстанцінавіч, пачынаць вучыцца хадзіць.

— Хадзіць?—шчыра здзіўляецца Барыс.—Дык я ж умею.

— Табе так здаецца, хлопца,—нявесела адказвае Друян і загадвае: «Войтава! Прынясіце мыліцы!»

З першага ж кроку Барыс ледзь не грывнуў на падлогу. Ногі, якімі некалі, жартуючы, праходзіў дваццаць—трыццаць кіламетраў у дзень, цяпер не слухаліся. Горкая распач ахапіла Барыса.

Позняя ноччу дзяжурная сястра раптам пачула ў калідоры

А. ШЛЕГ.

Далёка за межамі Смаргоншчыны вядомы ансамбль песні і танца імя Агінскага. У мінулым годзе яго выступленні бачылі мінчане, а ў чэрвені гэтага года ансамбль выступаў з канцэртамі ў Маскве на сцэне Крамлёўскага палаца, на Выстаўцы дзясягненняў народнай гаспадаркі і ў Зорным гарадку. Горача апладзіравалі масквічы смаргонскім самадзейным артыстам, вызывалі на «біс» і сардэчна запрашалі яшчэ прыехаць у сталіцу.

У калектыве ансамбля болей ста чалавек. Праграма ансамбля вылучаецца своеасаблівым нацыянальным каларытам. Танцы «Смар-

гонскія абаранкі», «Смаргонская кадрыль», харэаграфічная кампазіцыя на мелодыю вядомага паланеза М. Агінскага «Развітанне з радзімай» карыстаюцца ў гледачоў вялікім поспехам.

Цяпер ансамбль рыхтуе новую праграму, пашырае свой рэпертуар. Ён часта выступае ў калгасных клубах, у суседніх раёнах.

На здымках: 1. Артысты Смаргонскага ансамбля выступаюць у Маскве. 2. Лётчык-касманаўт Павел Раманавіч Паповіч дае ўдзельнікам ансамбля аўтографы.

М. ЛЯОНАУ.

Злоўленыя галасы

У народзе кажуць: «Слова — не птушка. Вылецц — не зловіш».

А як зловіць птушыную песню? Пра гэта я хачу сказаць. Хто і як зловіць — потым. Пакуль што — пра саміх птушак і іх песні.

Раніца ў лесе. Вясна. Вы ідзеце яшчэ непрасохлай сцяжынкаю, услайнай прэлым леташнім лісьцем. Абапал стромкія, чыста-чыста, да сляпучай белізны памятыя першым дажджом бярозкі. Яны толькі пачынаюць апрацаваць у прарыстую зеляніну.

Празрыстае лісце, празрыстае неба над галавою, празрысты прамень сонца... і празрыстыя птушыныя гукі. Якое бяскожнае мноства песень апаювае лесе гэтакім ранкам. І зусім блізка, вось тут, за гэтым кустом, спявае салавей. Яго песня спачатку перабіраецца самотным крыкам зяюлі, цілікуканнем берасцянікі, поевістам пеначкі-грашчоткі... Але неўзабаве ўсе астатнія песні стухаюць перад натхненнем салаўя. Яго лёгкая пазнае сярод лясных музых. Па яго музычных каленнях...

Першае: «І-дзі, і-дзі, і-дзі...»
Другое: «Ну-ну-ну-ну-ну...»
Трэцяе: «...Пры-пры... шла-шла...»
Чацвёртае: «...Ма-я, ма-я, ма-я, ма-я...»
Пятае: «...Ка-ха-на-я...»

Спяваюць салаўі пад Пінскам і Мінскам, на Рагачоўшчыне і Навагрудчыне, у вёсках Баркалабава Быхаўскага раёна і Зялёнае на Полаччыне... І ўсюды іх песні вораў пра рознае. Мо' парознаму іх разумеюць людзі, а мо' пра рознае спяваюць? Ва ўсякім разе я сказаў пра іх у перакладзе егера Брыкуна з Бядзінскага лясніцтва Бярэзінскага запаведніка. А стары рыбак з-пад Чэрыкава Ягор Захаравіч Лісікаў чытаў па-свойму: «Ко-шо, ко-шо, са-ла пёк, са-ла пёк. Цур-р-р... Кап-кап-кап...» Ягор Захаравіч вышэй за салаўіную песню ставіць песню пецяга дразда. Тут, безумоўна, які ў каго густ, але я чуў ад старога, што дрозд «спявае песні самастойна, не падрабляюцца пад іншых птушак, а добрая палавіна салаўіных песень у дразда ўкрадзеная».

Не магу спрачацца ў лясной навуцы са старым прыродалюбам, але сілу песні дразда я аднаго разу адчуў на беразе... Чорнага мора, глыбокай вясенню.

Раным-рана яшоў на лясі

санаторнага парку. У тым жа напрамку наш звычайны дрозд гнаў перад сабою веер сухога кляновага лісця. Не, ён не падмятаў алею. Ён проста даволі спрытна перагортваў лісце з боку на бок, шукаючы пад ім свой сніданак. І, не знаходзячы, выпускаў з дзьобы тонкія тужлівыя гукі. Мож, ён нудзіўся па шчодрому лету ў Беларусі, адкуль яго пагналі на поўдзень паўночнай халады?.. Відань. І нуда гэта перадала мне: я блізка адчуў яе сілу.

А ўвечары цішыня апаювае зямлю, чуйная і працяглая, без надману. Калі ж крыкне над возерам драч, дык крык яго не трушчыць цішыню, а толькі працярае яе і ўсім паказвае — вось якая...

А гэта што за ўладны покрык: «Спаць па-ра, спаць па-ра...» І зноўк. Мусіць сам заснуў. Але не, зноўк: «Спаць па-ра, спаць па-ра...» Ды гэта ж перанёска патрабуе ад некага і сама шпак не можа заснуць.

Зноў раніца. Не тая, у якой рассыпае свае шлюбныя песні бакас — павятровы баранчык: яго рудыя часам і не адрозніш ад далёкага бляняня баранчыка. Гэта самая ранняя раніца. Калі крычаць шэрыя журавы. Не часта пачуеш іх раскасістыя, магутныя воклічы. А хто чуў — не забудзе ніколі.

Потым зноў будзе ноч... Зноў дзень... Будуць мяняцца і поры года: за вясною — самай багатай на птушыную песню часткі календара — прыйдзе лета, а там — вясень... А спевы не змаўкаюць

на лясной эстрадзе. Праўда, к лету пачынаюць памалу стамліцца і жаваранак, давіца коласам зяюля, радзей чуваць пачыны пераклічкі соваў, а там — і галасы камышовак, берасцянак, пеначак, зелянушкі...

А з чым параўнаеш ранішні хор балбатлівых пецерукоў за вёскаю, на мяжы чорнай раллі і лесу, дзе руплівыя палюнічыя з вечара ставяць свае буданы. Тут галоўнае — не праспаць. А калі і праспіш... Не падпусціўшы на стрэл, яны падпусціўшы на адгледзіць сваёй песні. І гэта не меншае шчасце: слухаць спаборніцтва пецерукоў. Пеціні стараюцца аж да захлёбу: прыгожа чорныя, з сінім адлівам, з пунсовымі дужкамі над вачыма і белай аддзелкай на чорна-сініх пушыстых хвастах...

А вось і цар-птушка... «Не многія палюнічыя мелі шчасце слухаць глушца і палываць на яго. Такуе глушэц, сядзячы на высокім дрэве. Падыходзіць да глушца цяжка. Ногі вязнуць у багне. У час тацяння глушэц нічога не чуе. Але... неасцярожны рух ці хрумст галінкі ў перапынку між песнямі, і глушэц змаўкае... Доўга слухае. Калі пераканаецца, што ўсё спакойна, то пачынае такаваць зноў».

Так расказвае арнітолаг Б. Вепрынаў. Яго вельмі цікавыя назіранні за птушкамі разам з іх галасамі выпушчаны Ружскім заводам Усесаюзнай фірмы «Мелодыя» ў запісу на чатырох доўгаіграючых грампласцінках. Прызнацца, мой расказ і пачаўся з гэтага

хвалюючага знаёмства. Больш таго, ён складаўся як уражанне ад сустрэчы з гэтай унікальнай пакуль што працай арніталогіі, часткова як успамін і роздум, а часткова — проста як падарожжа па кругабаротах грамзапісу.

Тры тысячы камплектаў грампласцінак былі падрыхтаваны як падарунак трынацятатаму Сусветнаму кангрэсу па птушкагадоўлі. Але разам з тым гэта надзвычай шчаслівы падарунак для кожнага, каму прырода — малі родная.

В. КАРАМАЗАУ.

Свята над Дняпром

Абодва калгасы носяць імя Эрнста Тэльмана. Адзін знаходзіцца ў Беларусі, другі — на Украіне. Беларускія і украінскія калгаснікі пасябралі яшчэ ў галды вайны. А пасля перамогі стала традыцыяй у канцы лета падлічваць вынікі сумесна адзначаць свята ўраджаю. Вось і нядаўна моладзь абодвух калгасаў сабралася на украінскім баку Дняпра ў прыгожым бярэзніку «Стрэліца». Пасля ўрачыстай часткі адбыўся канцэрт з твораў беларускага і украінскага мастацтва.

Л ю с я

Дзяўчынка гуляла з дзецьмі на двары свайго дома. Гулялі ў шпіталі. Дзесяцігадовая Люся, як самая старэйшая сярод малых, была «ірачом».

Гуляць... Для Люсі гэта была не гульня. Яна павінна была ўважліва сачыць, ці не з'явіцца хто-небудзь падароны ў двары, ці не зайважылі суседзі, што да іх на кватэру прыйшло некалькі чалавек, няхай сабе не разам, а па адным і ў розны час.

Не, здаецца, не зайважылі.

Раптам у двор заходзіць трое ў форме СС. Люся адразу пазнае іх. СС — гэта небяспечна.

— Дзяўчаткі, — кажа яна — я бягу, надзьце свежай вады ў бутэлекку, а вы пагуляйце без мяне.

Яна імчыцца ў сваю кватэру. Але на гэты раз усё прайшло добра. Гуляць і ў шпіталі працягвалася.

Быцькам Люся не ўдалося эвакуіравацца з палаючага Мінска, і яны вымушаны былі застацца на акупіраванай тэрыторыі.

Люсін бацька Назарый Юстравіч Герасіменка, камуніст, савецкі афіцэр, адрозь ілючыўся ў падпольную барацьбу з гітлерайцамі. Ён стаў сакратаром аднаго з падпольных райкомаў горада. Яго кватэра на Нямізе, 25, была месцам сустрэч удзельнікаў антыфашысцкай барацьбы. Добрымі памочнікамі Назарый Юстравіч у падпольнай дзейнасці былі яго жонка і дачка.

У тыя суровыя дні дзеці хутка сталі. Не на гадах сур'ёзнай стала і Люся. Яна бачыла віселіцы, расстрэлы, пажары, арышты, смерць. І маленькая мінская школьніца Люся Герасіменка стала падпольшчыцай. Разам са сваімі цацкамі — мядзведзікам або лялькай — яна закручвала ў коўдрачку лістоўкі і перадавала іх каму трэба.

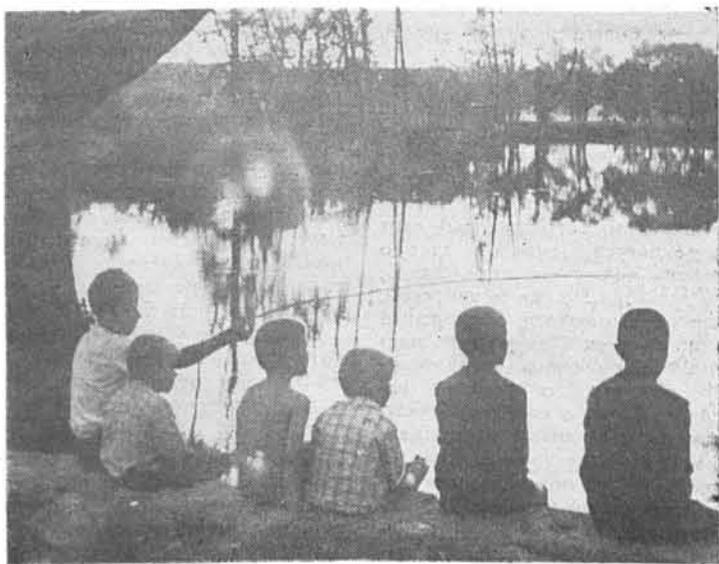
Г. Смолар, сакратар аднаго падпольнага райкома г. Мінска, успамінае, як, ратуючыся ад аблавы зімой 1942 года, ён, змучаны аброслы, прыйшоў да Герасіменкаў. Яго схавалі ў маленькай каморцы. Сувязь са знешнім светам, са сваімі паплечнікамі ён падтрымліваў праз Люсю Герасіменка. Гэтая бяспрашная знаходлівая дзяўчынка выконвала ўсе яго заданні: разносіла лістоўкі, загады, наведвалася.

...Фашысты прыйшлі да іх ноччу. Забралі іх: самога Герасіменку, яго жонку і дачку.

Аб усіх траіх напамінае нам сёння мемарыяльная дошка на Нямізе, 25, адкуль сям'я Герасіменкаў пайшла ў бясперсе.

Імя Люсі носіць п'янерская дружна школа № 30. У гэтую школу хадзіла б Люся, калі б асталася жывой.

Я. САДОУСКІ.

Раніцай.

Фотазвод М. Рубінштэйна.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС: МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 17, ДОМ ДРУГУ.
РЕДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ «ГОЛАС РАДЗІМЫ».
ТЭЛЕФОНЫ: 8-18-31, 4-97-92, 3-35-27.